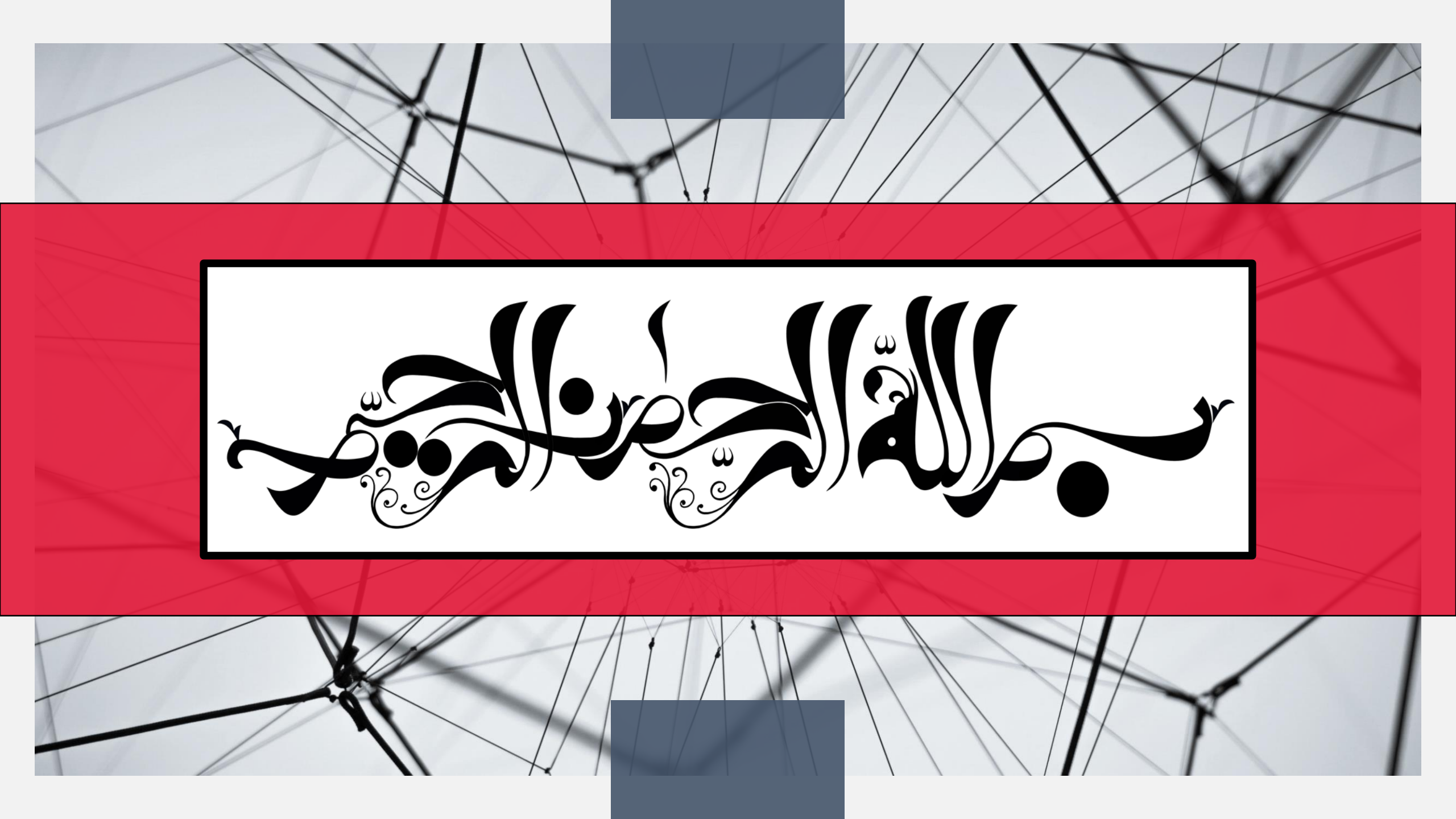

حركة الحرس الثوري

موضوع: موزه فرش کاخ موزه نیاوران

گردآورنده: نگار شهرکی

موزه در دوران امروز یکی از دستاوردهای مدرنیسم است که در صورت و کارکردی کاملاً متمایز از اصل خود بسیاری از صفحات و بنیانهای مدرنیته را در خویش جای داده است. موزه به مفهوم جدید بطور کامل محصول شرایط تاریخی است. پدیده ای که همراه با شکل گیری دوران جدید شکل گرفته و با تحولات رنسانس زاییده شده است و با گسترش مدرنیسم گسترده شده است. موزه به تعبیر مدرن، نگاه امروز اکنون به دیروز است. موزه جایگاهی می شود برای اشیائی که فاقد جایگاه شده اند. موزه پدیده ای برای ارتباط انسان با زمان است. موزه فرصتی پدید می آورد تا گذشته و حال، در پیوند باهم قرار گیرند. موزه امروزه وابسته به زمان است. موزه فقط دیگر ابزار نیست، نگرش عمیق است که روز به روز عمیق تر می گردد.

واژه ی موزه از کلمه یونانی «موزیون» mouseion گرفته شده است. به مکانی که در آن مجموعه‌ای از آثار باستانی و صنعتی و اشیاء با ارزش را به معرض نمایش می‌گذارند، گفته می‌شود. ۱۸ می مصادف با ۲۸ اردیبهشت روز جهانی موزه است. معادل پارسی این واژه گنجینه است که به معنای جای نگه داشتن چیزهای گرانبها می باشد. موزه را اگر مجموعه سازی در نظر بگیریم، از آنجا که مجموعه سازی برای انسان امری فطری محسوب می شود و ذوق و سلیقه در گردآوری اشیاء همواره به همراه او بوده است بنابراین باید برای جستجوی مفهوم اینگونه ی موزه ای به دوران نوسنگی برگردیم. نخستین موزه با مجموعه‌های خصوصی افراد توانمند، خانواده‌ها و موسسات هنری آغاز شد که شامل اشیاء طبیعی و نایاب می‌شد. در ایران ساخت اولین موزه به ناصرالدین شاه قاجار و پس از بازگشت وی از سفر اروپا نسبت داده می‌شود.

از آنجا که فرش جزو زیباترین و متنوع ترین بافته ها به حساب می آید. در اکثر کشورهای دنیا موزه هایی مستقل تحت عنوان موزه های فرش بوجود آمده است که در این موزه ها با هدف حفظ و نگه داری و ارائه نمونه های بی نظیر و تکرار نشدنی فرشهای منطقه ای و فرا منطقه ای، به پژوهش و مطالعات دامنه دار تطبیقی در این عرصه می پردازند. با این وجود فرش و بافته ها موضوع اصلی موزه های مردم شناسی، موزه های منطقه ای، موزه های ملی و در بعضی جاها حتی موزه های شهری می باشد که با حضور خود در این موزه ها جزو مهم ترین و متنوع ترین بخش های آن موزه ها محسوب می شوند

تاریخچه کامل موزه نیاوران

مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران در باغ بزرگی به مساحت حدود ۱۱ هکتار در شمال تهران قرار دارد که از زیبایی و جذابیت طبیعی و تاریخی فراوانی برخوردار می باشد. بناهای این مجموعه متعلق به دوره های قاجار و پهلوی می باشد.. ابتدا شاهان قاجار این مکان خوش آب و هوا را جهت اقامت ییلاقی خویش برگزیدند. فتحعلی شاه قاجار برای تفریحات تابستانی خود دستور می دهد تا در منطقه ای خوش آب و هوا خارج از شهر تهران که وسعتی بسیار کمتر از امروز داشت باغی مصفا بسازند. درکنار روستایی که «گرده وی» یا «گرده به» خوانده می شد و در نیاوران امروز قرار داشت به جای نیزاری که در همسایگی روستا واقع بود باغ را ساختند. باغ ییلاقی فتحعلی شاه که در جای نیزار ایجاد شد را «نی آوران» نامیدند که بعدا به نام «نیاوران» مشهور شد. محمد شاه نیز در همین باغ بنای کوچک و ساده ای بنا کرد و به دنبال او ناصرالدین شاه «کاخ صاحبقرانیه» را در این باغ ساخت. آخرین بنایی که در دوران قاجار در این باغ ساخته شد مشهور به کوشک احمدشاهی است.

اکنون محوطه کاخ شامل کاخ نیاوران، کاخ صاحبقرانیه، کوشک احمدشاهی و گلخانه ها و مدرسه اختصاصی پهلوی می باشد. در سال ۱۳۵۷ این کاخ توسط نیروهای انقلابی تسخیر شد و در سال ۱۳۶۰ به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تحویل داده شد. در سال ۱۳۶۵ کاخ موزه نیاوران برای اولین بار گشایش یافت. در سال ۱۳۶۸ مرکز آموزش عالی میراث فرهنگی در محل مدرسه اختصاصی راه اندازی شد و یکسال بعد فضاهای جانبی آن به خوابگاه پسران اختصاص یافت. در سالهای بعد موزه جهان نما (۱۳۷۶)، کاخ صاحبقرانیه (۱۳۷۷) و کوشک احمدشاهی (۱۳۷۹) نیز در معرض بازدید عموم قرار گرفت.

کاخ نیاوران و فرشهای نفیس موجود در آن

کاخ نیاوران یکی از سه کاخ بزرگ پایتخت و آخرین محل اقامت خاندان پهلوی در تهران و ایران است که در آن اشیایی بسیار گرانبها قرار دارد. از جمله آنها می‌توان به آثار هنری مثل تابلوهای نقاشی هنرمندان بزرگ دنیا و ظروف و لوازم دکور بسیار زیبا و با ارزش اشاره کرد. اما صنایع دستی که فقط مختص به کشور عزیزمان است، فرش‌های ایرانی زیبایی است که در این کاخ پهن شده و هر یک نقش و نگاری زیبا دارند. هر کدام از این فرش‌ها در کارگاه یک شهر متفاوت در ایران بافته و برای این کاخ به صورت اختصاصی تهیه شده است. از جمله مهم‌ترین این فرش‌ها می‌توان به «فرش مشاهیر»، «فرش صیرفیان»، «فرش عمواغلی»، «فرش درخش»، «فرش داستان شیخ صنعان و دختر ترسا» اشاره کرد.

فرش مشاهیر یا سلاطین گنجینه ای نفیس در کاخ اختصاصی نیاوران

فرش مشاهیر یکی از زیباترین و ماندگارترین فرش‌های جهان است که با ۱۰۹ تن از پادشاهان ایران، ۵۶ تن از مشاهیر جهان و ۱۶ تصویر از حجاری‌های مربوط به دوره ساسانی و هخامنشی طراحی شده است. مساحت این فرش ۱۸ مترمربع است و در تاریخ ۱۲۹۹ خورشیدی توسط حسن خان شاه‌رخ، طراحی و به دست استاد علی کرمانی بافته شده است. حاشیه این فرش اقتباس از کتاب «عجم» تألیف فرصت‌الدوله شیرازی است، و همچنین در متن فرش هم نمونه‌هایی از این کتاب سود برده شده، و نام افراد هم در کنار آن قید شده است. در قسمت تحتانی متن فرش هم عکسی از آخرین شاه قاجار "احمد شاه" نقش بسته است. این فرش هم اکنون در کاخ اختصاصی نیاوران در معرض نمایش عموم قرار دارد.

متن فرش به دو دسته تقسیم شده است:

در متن وسط که به صورت بیضی است؛ بعضی از مشاهیر طراحی شده‌اند؛ اما در فضای وسط فرش کمتر جنبه‌ای از تاج و تخت سلطنتی دیده می‌شود؛ و طراح فضای حاکم بر وسط فرش را شاعرانه و با نقوش گیاهی طراحی کرده است.

در متن اطراف بیضی هم نقوش سلاطین و شاهان را مشاهده می‌کنیم که کاملاً فضای سلطنتی است؛ و این موضوع از نحوه نشستن، طراحی لباس، تاج‌های سلطنتی که بر سر دارند و سایر موارد کاملاً مشخص است.

در طراحی این فرش پرسپکتیو کاملاً رعایت شده و طراحی اندام‌ها و فیگورها با مهارت تمام صورت گرفته است. در طراحی قسمت بالای فرش از ستون‌های دوره هخامنشی استفاده شده است؛ ضمن این‌که تخت‌های پادشاهی هم طراحی شده که گویا پادشاهان بزرگ‌تر و مسن‌تر در آن قسمت بر تخت نشسته‌اند.

طراح و دوره بافت:

هرچند نمونه های زیادی مشابه و با نام مشاهیر و سلاطین، در دوران مختلف و توسط طراحان و بافندگان متفاوت، در کرمان بافته شده اما قالی مشاهیر موجود در کاخ نیاوران از بهترین و با ارزش ترین ها در نوع خود است چراکه طرح آن توسط شخص حسن خان شاهرخي کشیده شده است.

حسن خان شاهرخي (۱۳۱۹ - ۱۲۴۱ ه.ش) فرزند محسن خان شاهرخي می باشد که از مشهورترین و پرمایه ترین طراحان فرش در کرمان بود. هرچند از بافنده و کارگاه بافت آن و حتی طراح امضایی در فرش دیده نمی شود اما با مقایسه با سایر طرح های کشیده شده توسط حسن خان شاهرخي و تطبیق دوره بافت فرش با تاریخ تولد و زندگی کاری او، کارشناسان اطمینان دارند که این قالی از آثار طراحی اوست. زمان بافت این قالی دوران پایانی حکومت احمد شاه قاجار می باشد. به گفته شاهدان، بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و پس از حضور نیروهای مردمی در کاخ نیاوران، این قالی و چند فرش نفیس دیگر همانگونه که در مقدمه نیز اشاره شد، در بخش کتابخانه سلطنتی نیاوران نگهداری می شد و هنوز از آن ها در دکوراسیون کاخ استفاده نشده بود و بعدها در زمان گشایش کاخ به عنوان موزه در سال ۱۳۶۵ با توجه ارزش بالای هنری این مجموعه فرش (که همگی بافت راور کرمان می باشند)، درسرسرای اصلی کاخ به نمایش گذاشته شدند.

طبق اظهار نظر کارشناسانی که از این فرش بازدید تخصصی داشتند، بر اساس نمونه های مشابه و همزمان با این قالی که دارای کتیبه سفارش می باشند و مقایسه تطبیقی آن ها، اکثر این فرش ها (و به احتمال قریب به یقین قالی مشاهیر کاخ نیاوران)، به سفارش عبدالحسین میرزا فرمانفرما بافته می شده که در زمان اواخر قاجار والی کرمان بوده و علاقه بسیاری به تاریخ ایران داشته است.

خصوصیات طرح و نقش:

در طرح و نقش و بافت این قالی نکات جالب توجه بسیاری به چشم می خورد از جمله نخست، رعایت پرسپکتیو در طراحی و بزرگی و کوچکی تصاویر با رعایت جلو و عقب بودن آن هاست و این امر باعث می شود که تصاویر و کل فرش حالت متحرک و پرجنب و جوش داشته باشد.

نکته مهم دیگری که در این قالی رعایت شده جانمایی شخصیت ها می باشد که با توجه به اهمیت شخص و دوره تاریخی و صلاحدید زمان انجام گرفته است. به عنوان مثال شاهان قاجار که فرش در زمان ایشان بافته شده، در قسمت پایین گوشه سمت راست و وسط قالی قرار داده شدند که از نظر دیداری بهترین قسمت بوده و همچنین شاه عباس کبیر که ظاهراً مهم تر از سایر هم عصران خود بوده بزرگ تر طراحی گشته و یا تصویر دو شاه بانوی ساسانی (مهین دخت و پوران دخت) که کاملاً و به نحو خاصی جلب توجه می کنند.

از دیگر نکات قابل توجه در این فرش رعایت تفاوت های صورت ها می باشد. در دوره قاجار و پیش از آن شبیه سازی در کشیدن صورت ها باب نبوده و نقاشان و مینیاتوریست ها از یک مدل که باب سلیقه روز بود در کشیدن صورت افراد مختلف استفاده می کردند. به عنوان مثال می توان به تابلوهایی با عنوان صف سلام شاهزادگان قاجار اشاره کرد که تمامی افراد در آن دارای صورت و البسه یکسان هستند ولی در قالی مشاهیر افراد هریک دارای مشخصات خاص و مجزا می باشند و تفاوت های ظاهری و مد لباس و کلاه و تاج هر دوره تاریخی در طراحی رعایت گشته است.

از کل تصاویر پادشاهان سلسله های ایران ۷۸ تصویر مربوط به پیش از اسلام و ۲۷ تصویر از شاهان دوره های اسلامی هستند که این نشان دهنده نگاه شیفته ایرانیان به دوران اوج و شکوفای تمدن پیش از اسلام کشور بود.

در زمان طرح این فرش هنوز یافته های باستان شناسان درباره تخت جمشید و تاریخ هخامنشیان به دست نیامده بود. به همین دلیل در شخصیت های این فرش نشانی از شاهان هخامنشی دیده نمی شود و اولین پادشاهان ایران را بر اساس تاریخ ارائه شده در شاهنامه فردوسی نمایش داده اند.

در قسمت میانی فرش و در قاب بیضی تصاویر سلاطین، پیامبران و افراد مشهور جهان با شماره بافته شده و حاشیه ای برای نام ایشان در نظر گرفته شده است. از آنجایی که بافندگان این قالی بی سواد بوده و تنها آنچه را که در طرح و نقش می دیدند را می بافتند در نتیجه بعضی از اسامی خصوصاً کلمات لاتین که برایشان ناآشنا بوده را به اشتباه بافتند و بعضی از نام ها نیز کاملاً ناخواناست و این مسئله در مورد نام های اروپایی مشهودتر است.

در کنار هر تصویر یک عدد شماره گذاری شده که هر شماره در حاشیه فرش با نام افراد بافته شده است.

تعدادی از اسامی مشاهیر جهان (در قالب بیضی):

- 😊 حضرت موسی موشه (ع) (بزرگترین پیامبر قوم یهود)
- 😊 حضرت سلیمان(ع) (مقتدرترین و ثروتمندترین پادشاه و پیامبر بنی اسرائیل)
- 😊 اسکندر کبیر (بزرگترین امپراتوری دنیای باستان، یکی موفقترین فرماندهان نظامی در سرتاسر تاریخ)
- 😊 سقراط (فیلسوف بزرگ یونانی اهل آتن و از تأثیرگذارترین افراد بر فلسفه اسلامی و فلسفه غرب)

تعدادی از اسامی پادشاهان و سلاطین (در متن فرش):

- 😊 ضحاک
- 😊 فریدون
- 😊 شاه سلیمان
- 😊 نادر شاه افشار
- 😊 محمد شاه
- 😊 ناصرالدین شاه
- 😊 کریم خان زند
- 😊 احمدشاه (قاب بیضی پایین فرش)

در حاشیه فرش هم برخی از تصاویر حجاری‌های هخامنشی و ساسانی مشاهده می شود که عناوین اصلی آن عبارتند از:

😊 پیروزی شاپور یکم بر والرین

😊 حمله شیر به گاو

😊 اردشیر بابکان در حال گرفتن حلقه شاهی از اهورا

😊 مهار شیر توسط قهرمان پارسی

😊 موجود بالدار

😊 گاو بالدار با سر انسان

😊 نبرد پهلوان با گریفین

😊 بهرام یکم در حال گرفتن حلقه شاهی از اهورا مزدا

😊 پیروزی شاپور یکم

از مجموعه فرشهای نفیسی که در کاخ نیاوران توجه هر بازدیدکننده ای را به خود جلب می کنند دو تخته فرش است که توسط کارگاه صیرفیان بافته شده است. کارگاه فرشبافی صیرفیان مرحوم استاد حاج آقا رضا صیرفیان (۱۳۵۳-۱۲۶۰ ه.ش) بنیانگذار فرش صیرفیان، صراف بسیار معتبری در بازار اصفهان و مورد احترام خاص و عام بود. در عین حال به هنر اصیل فرش عشق می ورزید و نسبت به جمع آوری فرشهای هنری اقدام می کرد. ولی ضمیر خلاق او باز هم چیزی بالاتر می طلبید. به همین خاطر این علاقه وافر او را برآن داشت که خود نسبت به ایجاد آنچه در ذهن خود به آن می اندیشید اقدام نماید و بدین سان عزم خود را جزم نمود و با تهیه بهترین مواد اولیه طبیعی و به خدمت گرفتن برجسته ترین اساتید طراح و بهترین بافندگان شروع به بافت فرشهایی ظریف نمود که جزء جزء آن ظرافتی بی بدیل داشت. تمام الیاف بکار رفته در بافت فرش اعم از کرک، ابریشم و نخ کاملاً طبیعی بوده و با رنگدانه های طبیعی رنگ شده اند. تمامی نقوش بافته شده بر فرشها برگرفته از طرحهای اصیل ایرانی می باشد. در اصفهان بافندگان فرش ها عموماً خانمها هستند. در تمام طرحها از بندهای اسلیمی استفاده شده است. در زمینه و حاشیه و در کنار بند اسلیمی خطایی هم هست. گلهای عباسی فراوان دیده می شود که نشان دهنده سبک طراح فراش که سبک اصیل سنتی در مکتب شاه عباسی است. قابها با حرکتهای اسلیمی ساخته شده اند. طره ها اسلیمی است. طره کوچکتر، طره شاه عباسی برگ مویی است.

از مجموعه فرشهای نفیس کاخ نیاوران دو تخته فرش توسط کارگاه صیرفیان بافته شده است. ۱. قالیچه اصفهان. کار استاد محمد صیرفیان. طرح زمینه و طره و حاشیه کار مرحوم استاد احمد ارچنگ. طرح قالیچه لچک و ترنج اسلیمی. ۱۶۰۰ گره در عرض. ۷۲ رج. ۲. قالی اصفهان. کار استاد محمد صیرفیان. طرح زمینه کار مرحوم استاد اکبر میناییان. طرح حاشیه و طره کار مرحوم استاد محمد علامه. طرح قالی قابی گنبدی. از این لحاظ گنبدی می گوئیم چون روی محورهای دایره ای شکل قرار گرفتند و از این لحاظ قابی می گوئیم چون قابهای مختلف آن را بوجود آورده اند. قابهای سرمه ای روی یک شعاع هستند و همچنین قابهای آبی. زمینه برای اینکه خلوت نباشد با قابهای کوچکتری پوشانده شده است و طرح هنری و از طرحهای قدیمی کارگاه صیرفیان است. جنس فرش: تار فرش از ابریشم و پود فرش از کرک اعلا. ۳۵۰۰ گره در عرض. ۷۱ رج.

روایت داستان شیخ صنعان و دختر ترسا در قالیچه موجود در کاخ اختصاصی نیاوران

فرش راور کرمان:

بر طبق نظر اکثر کارشناسان هنری، هویت و اعتبار فرش ایران مدیون فرش کرمان و اعتبار فرش کرمان مدیون فرش راور است. وجود قدیمی ترین نوع گره به کار رفته در فرش راور ثابت می کند که این منطقه در حفظ یکی از ویژگی های بافت فرش های کهن سهم مهمی داشته است. از دلایل برتری فرش راور نسبت به فرش کاشان این است که هنرمند کرمانی هیچ گاه خود را محدود به قوانین ناشناخته فرش نکرد و همواره از نقش ها و رنگ های وسیع استفاده کرد و همیشه به عنوان بزرگترین سنت شکن فرش ایران شناخته شده است.

از لحاظ رنگ آمیزی قالی راور از شادترین قالی های ایران به شمار می رود و یکی از دلایل شهرت قالی راور استفاده از رنگ های گوناگون در آن بوده است. طیف رنگی قالی راور حدود ۳۰ رنگ می باشد. رنگ ها در گویش راور و کرمان با نام های خاصی شناخته می شود. با توجه به سابقه درخشان و قدمت فرش های شهر کرمان و به ویژه راور، این فرش ها زینت بخش بسیاری از کاخ ها در دوره های مختلف تاریخی بوده است.

قالیچه با طرحی از داستان شیخ صنعان و دختر ترسا (برگرفته
از کتاب منطق الطیر عطار نیشابوری)
بافت کارگاه آگاه کرمان

نخ و پشم

۹۰ رج

ابعاد: ۱،۵۸*۲،۰۱ مترمربع

در کاخ اختصاصی مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران نیز شش
نمونه از نفیس ترین و قدیمی ترین این فرش ها به چشم می
خورد که مربوط به اواخر دوره قاجار هستند، و در سرسرای
کاخ در معرض نمایش است.

از نفیس ترین این فرش ها می توان به دو قالیچه اشاره نمود
(نخ و پشم / ۹۰ رج / ابعاد: ۱،۵۸ * ۲،۰۱ مترمربع) با طرحی از
داستان شیخ صنعان و دختر ترسا برگرفته از کتاب منطق الطیر
عطار.

فرش عمو اوغلی، زینت بخش کاخ نیاوران

یکی از مجموعه آثار ارزشمندی که در کاخ اصلی نیاوران زینت بخش فضاهای این موزه است انواع قالی های اصیل ایرانی است که در این میان یکی از نمونه های منحصر به فرد قالی بافی ایرانی قالی های کارگاه عمو اوغلی مشهد است که متاسفانه امروزه نام بزرگان و بانیان این کارگاه تولید و طراحی فرش اصیل ایرانی در غبار زمان پنهان گشته است. مهمترین و نفیس ترین قالی های سالهای ۱۲۵۰ ه.ش به بعد در شهر مشهد، تولیدات بزرگانی چون عمو اوغلی، مخملباف و حاج علی خامنه ای بوده است که هر یک از آنان بنیان گذاران و احیاء کنندگان قالی بافی در مشهد بوده اند.

محل بافت: کارگاه عمو اوغلی مشهد

سبک بافت: ترکی بافت

جنس: تار: نخ پود: نخ پرز: پشم

طرح: افشان (گلدانی ، اسلیمی)

رج شمار: ۱۲۰ رج

رنگ زمینه لاکی، رنگ حاشیه سرمه ای

ابعاد: ۷۳/۲ * ۷۲/۳

از جمله ابتکارات دیگر عمو اوغلی تهیه قالی هایی به نرمی و سبکی پارچه های آن زمان بود. در مورد رنگرزی و استفاده کامل از رنگ های سنتی کمتر کسی را می توان هم تراز وی یافت. رج شمار فرش های عمو اوغلی بین ۴۰ تا ۱۵۰ رج در هر ۵/۶ سانتی متر بوده است. اکثر فرش ها در حاشیه ها دارای گلیم بافی به صورت سراسری و متصل به فرش بوده اند.

در سال ۱۳۱۴ ه.ش برای باشگاه افسران فرش با طرح کپی فرش معروف اردبیل به اندازه ۶۲۸*۴۰۷ سانتی متر بافته شد که در هر متر مربع آن یک میلیون گره بافته شده بود. در حدود سالهای ۱۳۱۳ تا ۱۳۱۵ ه.ش فرش شکارگاه از نفیس ترین و گران قیمت ترین فرش های وی بوده است. فرش معروف به کوزه کتانی که استاد طراح آن عبدالحمید صنعت کار بوده است از دیگر شاهکارهای او محسوب می شود که به صورت مینیاتوری و بسیار زیبا بافته شده است. از دیگر نمونه های تولیدی فرش با نقشه گلدانی است که از روی یک تکه فرش در موزه هنر و صنعت وین در اترش کپی برداری شده که اینک از مجموعه فرش های قدیمی شرکت سهامی فرش ایران است. اکثر سفارشات عمو اوغلی با کمک تولیت آستان قدس رضوی صورت می گرفته است. از دیگر سفارشات ایشان می توان از فرش های آستان مقدس حضرت رضا(ع)، حرم سامراء، مجلس و باشگاه افسران یاد کرد.

جلوه نمایی فرش درخش در کتابخانه اختصاصی کاخ نیاوران

یکی از آثار شاخص موجود در کتابخانه اختصاصی مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران فرش درخش است که همچون دیگر آثار شاخص این کتابخانه جلوه نمایی می کند.

فرش موجود در کتابخانه اختصاصی مجموعه نیاوران که در ضلع جنوبی طبقه اول قرار دارد نمونه ای از فرش درخش در ابعاد ۷۰/۲ * ۵۰/۱ است.

طرح این فرش در قسمت مرکزی بوته جقه است که از طرحهای اصیل درخش متعلق به خطه خراسان بشمار می رود و در حاشیه فرش هم بوته های ریز پهلوی به پهلوی هم دیده می شود که در کنار هم یک شکل چهار گوش را تشکیل می دهند. در این فرش هم مانند سایر فرشهای درخش رنگ حاشیه با رنگ زمینه تفاوت چندانی ندارد و رنگ قالب آن سورمه ای و قرمز است که با کمی دقت می توان در لا به لای این دورنگ (سورمه ای و قرمز) رنگ سبز مغز پسته ای را هم دید.

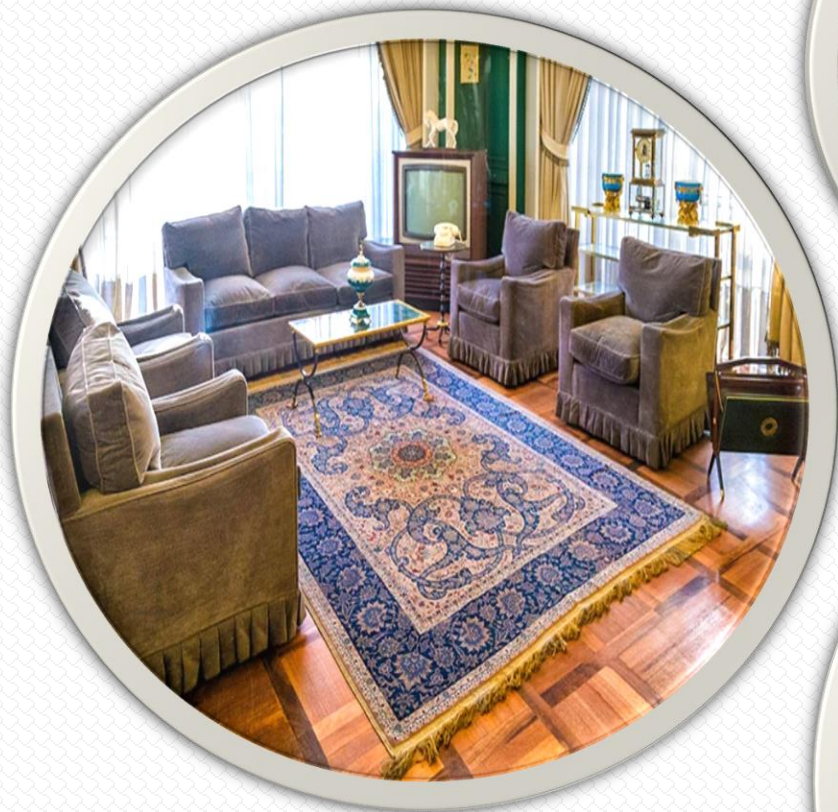
همه رنگهایی که در این قالی ها بکار رفته اند منشأ گیاهی دارند. قالی های این دوره دارای مایه ها رنگ های بسیار زیبا هستند که عبارتند از صورتی، قرمز، خرمایی روشن، آبی، سبز، زرد و سفید رنگ. زمینه قالیها، بخصوص قالی هایی که دارای تصاویری از هیاکل حیوانی و غیره هستند، آبی بسیار ملایم است. رنگ سیاه، از پوست گردو حاصل شده و آبی تیره را معمولاً برای مشخص نمودن طرح ها و برجسته نمودن آنها بکار می برند.

به لحاظ قدمت تاریخی نام درخش برگرفته از واژه ای باستانی است و در وجه تسمیه آن در فرهنگ قاطع آمده (درخش به معنای روشنی و فروغ و درخشندگی) است. درخش نام آتشکده ای در ارمنیه و نام دهی در ولایت قهستان است. به اعتقاد تاریخ نگاران، آتشکده درخش می تواند یکی از چهار آتشکده مهم ایران باستان باشد که توسط زرتشتیان بنا گردیده است. صنعت فرش درخش همچون تاریخ طولانی آن دارای قدمتی کهن و ماندگار است. وجود مناطق کوهستانی و مراتع سرسبز باعث رونق دامداری این منطقه بوده است. به واسطه تولید مواد اولیه فرش و وجود فعالیت دامداری صنعت تولید فرش و پارچه از گذشته های بسیار دور در این منطقه وجود داشته است. به لحاظ اقتصادی نیز این منطقه نسبت به دیگر مناطق و توابع قهستان صاحب نام بوده به گونه ای که صنعت فرش درخش همچون تاریخ کهن آن دارای قدمتی ماندگار است و این امر بواسطه رونق دامداری از دیرباز در این محل بوده است. یک قرن پیش قالی های ترنجی و بوته جقه اختصاص به درخش داشته و دیگر نواحی قهستان با بافت و نوع طرح آنها آشنایی نداشته اند. ولی ظرافت این فرشها و طرح ها و هنرمندی خاص در آن باعث شده که نه تنها این امر در بیرجند و دیگر نواحی شهرت و گسترش یابد بلکه با استقبال در کشورهای اروپایی بالاخص آلمان در جهت صدور این هنر مواجه گردید.

عملیات حفاظت و مرمت فرشهای موزه کوشک احمد شاهی

عملیات حفاظت و مرمت بر روی این فرش ها شامل غبار رویی با دستگاه های مکش مخصوص با فشار قابل کنترل، استحکام بخشی الیاف لبه و ریشه ها، شستشو با دستگاه مخصوص، چرم دوزی کناره های طولی، لفافه دوزی، بیدزدایی و غیره است.

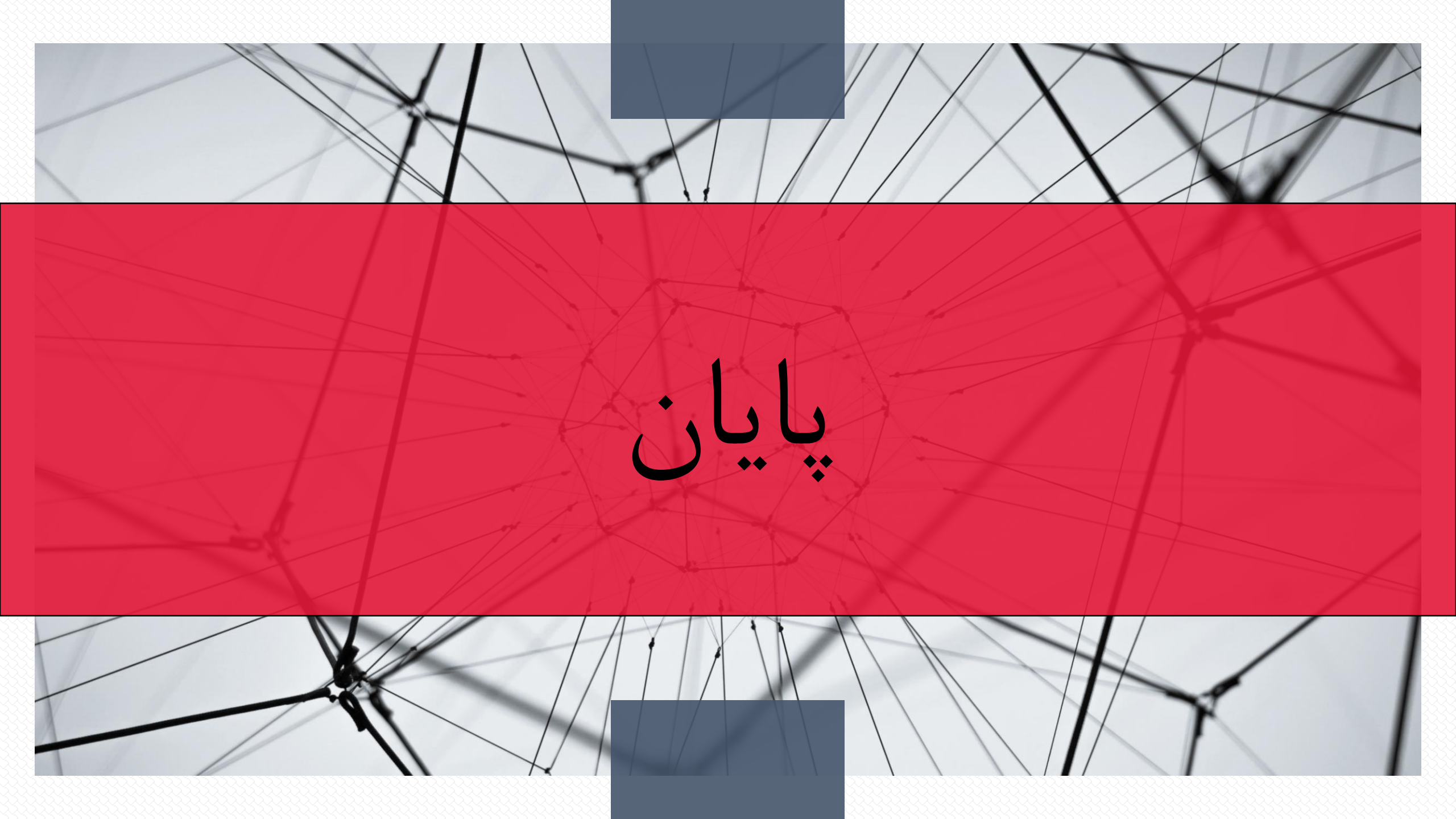
همچنین فرش های این موزه با لحاظ موارد حفاظت پیشگیرانه همچون اجرای بستر نخی و جانمایی بالشک های حاوی مواد ارگانیک جهت ممانعت از آلودگی بیولوژیکی (حشرات)، در کوشک احمد شاهی این مجموعه در معرض نمایش قرار می گیرد.

قالیچه بافت تبریز از جنس ابریشم، نخ و کرک، طرح ترنج‌دار اسلیمی، ابعاد ۱/۹۰ در ۲/۸۰ متر

فرش بافت کارگاه ممقانی تبریز از جنس ابریشم، طرح لچک ترنج، ابعاد ۳/۷۸ در ۲/۶۵ متر

پایان